

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Β.

ΤΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΧΑΤΖΗ ΚΩΣΤΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἵνα εἰσελθῇ ὀρφανὸν τι ἐντὸς τοῦ καταστήματος πρὸς ἐκπαίδευσιν, δεῖν νὰ τύχῃ προκαταβολικῶς τῆς ἐγκρίσεως τοῦ γνωμοδοτικοῦ συμβουλίου ὅρος ἀπαραίτητος οὗτος. Ἰδιότητες συντρέχουσαι πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν εἶνε ἡ ὀρφανεία ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς, σχετικὴ τις ἐυεξία καὶ ἡλικία ἀπὸ 8—12 χρόνων. Ὁ ὅρος τῆς ἡλικίας εἶνε ἀπόλυτος, ἀλλ' ὁ τῆς ἐντελοῦς ὀρφανείας φαίνεται ὅτι ὑφίσταται ἐνίοτε χαλαρώσεις τινὰς καθ' ὅσον παιδιὰ παρῶθεν μόνον ὀρφανὰ ἠτύχησαν νὰ κατ' ἐπιτυχίαν ἐν τῇ σχολῇ. Οἱ παῖδες τρέφονται, καθαρίζονται, καὶ διδάσκονται ὡρεῶν. Πρὸ τίνος χρόνου ἐπετράπη ἡ ἐπι πληρωμῇ διδασκτρων καὶ τροφῶν εἰσαγωγὴ παιδῶν ἐντὸς τοῦ καταστήματος, ἠδὴ δὲ τὸ ὀρφανοτροφεῖον πρὸς τὰ κυρίως ὀρφανὰ τὰ συντηρούμενα δαπάναις τοῦ ἀύλου, περιλαμβάνει καὶ 52 ὑπότροφα διαφόρων φιλανθρωπῶν καὶ ἄλλων φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, ἐπὶ ὁρισθέντι ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τιμῆματι 30 δραχμῶν μηνιαίως, μετ' ἐφ' ἅπασι ἑκατονταδράχμου καταβολῆς. Ἐκτὸς τῶν 52 τούτων συντηροῦνται δαπάναις γενναίων Χ'ίων ἐν Ἀθήναις διατηρούντων 7 Χίοι παῖδες, ναυαγία τῆς πανωλεθρίας ἧτις ἐνέσκηψε πρὸ τριετίας εἰς τὴν νῆσον, 6 Ἡπειρώται, δύο ἐκ Μακεδονίας καὶ ἰσάριθμοι ἐξ Ἰθάρας. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ προσελήφθησαν συνεπείᾳ εἰδικῶν κληροδοτημάτων. Καλεστώς ὅμως τοῦ καταστήματος εἶνε τὸ δωρεάν. Ἐν τῷ ἀύλῳ κρατεῖ ἀπόλυτος πειθαρχία, οὐδέποτε ὅμως εἶδον καὶ πειθαρχίαν μᾶλλον προσφιλεῖ διὰ τοὺς πειθαρχούντας. Ἄμα τῇ αὐγῇ κρούει τὸ ἐφευκτικὸν οἱ παῖδες ἀναπηδῶσιν ἀπὸ τῆς στρωμνῆς, λούονται καὶ προσεύχονται ἐν κοινῷ, μεταβαίνουν εἰς τὸ ἐστιατόριον, λαμβάνουσι τὸν ἀναπόρευτον καφέ μετ' ἄρτου, μετ' ὃ πρὸσφύονται εἰς τὸ σχολεῖον δευτέρα κοινῇ προσεύχῃ ἐκεῖ. ἐν τῷ σχολεῖῳ παραμένουσιν ἄχρι τῆς 10^{ης} ὥρας, ἀπὸ ταύτης δὲ ἄχρι τῆς 11^{ης} οἱ τὸν μουσικὸν θίασον ἀποτελοῦντες προπαιδεύονται ἐν τῇ μουσικῇ περὶ ὥραν 11 ¹/₂, παρατίθεται ἡ τράπεζα, ἐξ ἧς, μετὰ τινὰ ἀνάπαυσιν, οἱ παῖδες εἰσέρχονται περὶ ὥραν 2^{αν} εἰς τὰ ἐργαστάσια.

Ὁ κύκλος τῶν ἐν τῷ καταστήματι διδασκόμενων μαθημάτων εἶνε σκοπῶς στενός καὶ σφύρων τὸ ἀύλον δὲν παρασκευάζει γένους ἐπιδοθησομένους εἰς τὴν σπουδὴν, παρασκευάζει ἐργάτας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ρυθμίζεται καὶ ἡ διδασκαλία. Ἐάν εἴπωμεν ὅτι τὰ διδα-

σκόμενα ἐν τῇ σχολῇ τοῦ ὀρφανοτροφείου μαθήματα εἰσι τὰ ἀναγραφόμενα ἐν τῷ προγράμματι τοῦ τελείου συνοδοακτικού, νομίζω ὅτι ὠρίσαμεν ἀκοίμως τὴν σφαιρὰν τῆς πνευματικῆς τοῦ καταστήματος κινήσεως. Ἡ διδασκαλία τῶν ἱερῶν ἢ οὕτω ἀτόπως προγραφεῖσα ἀπὸ τῶν ὀρμῶν παιδευτηρίων ἀκμάζει ἐν τῇ σχολῇ τοῦ καταστήματος· οἱ μαθηταὶ ἐκμανθάνουσι ἐπαρκέστατα τὴν ἀριθμητικὴν, ἐκβέτουσι σαφῶς καὶ ἀπλῶς τὰς ἰδέας τῶν, ἀντλοῦσι δὲ πάντα τὰ γραμματικὰ στοιχεῖα τ' ἀπολυτῶς χρησιμεύοντα διὰ τὸν βίον δι' ὃν προωρίσθησαν. Τὸν καθήμιον αὐτῶν βίον τέρπουσιν ἀθλοῖς καὶ χορήμοις διασκεδάσει. Ἀσκούσι λ. χ. τὴν ἰχθυογραφίαν, καλλιερгоῦσι κηπάρι, ἐντὸς τοῦ καταστήματος, μουσικῶν ἐνταυτῷ εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς κηπουρικῆς καὶ τῆς ἀνθοκομίας, ἐπιρρῶνουσιν τὸ σῶμα διὰ τῆς γυμναστικῆς, ἐξέρχονται ἐνίοτε εἰς ἀγροτικὸν περίπατον. Ὁ βίος εἶνε λιτός. Τρὶς τῆς εβδομάδος κρεωφαγοῦσι τὴν μεσημβρίαν, τὸ ἑσπέρας τυρὸς καὶ ἐνίοτε ὄρεζα καταλήλως παρασκευασθεῖσα ἄρτυει τὸ δεῖπνον τὰ ὄσπρια καὶ τ' ἀμυλώδη εἰσι τροφὴ συνήθης ὡσάντις ἐλλεῖπει τὸ κρέας. Ὁ οἶνος ἀπαγορεύεται.

Ἄλλ' ἡ ἀρίστη τῶν τέρψεων καὶ ἡ ὑγιεστερα τοῦ πνεύματος τροφὴ εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ φωνητικὴ καὶ ὀργανικὴ μουσικὴ, αμρότερα, πρὸ τινῶν χρόνων εἰσαχθεῖσαι ἐν τῷ καταστήματι. Ματαιοπονία ἢ ἤτο εἰ ποτε ἡ σχολεῖτο τις ν' ἀποδείξῃ τὴν ἡμερωτικὴν καὶ διαμορφωτικὴν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁρασίαν ἢν ἀπὸ τοῦ Δίνου καὶ Ὀρφέως ἄχρις ἡμῶν ἀσχεῖ ἀμειώτως ἡ θεία τέχνη. Ἐκ τοιούτων σκέψεων ὀρμώμενον τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ καταστήματος εἰσήγαγε τὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς ἐντὸς τοῦ καταστήματος, δικαίον δ' εἶνε νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι τ' ἀποτελέσματα ἐδικαίωσαν πληρέστατα τὸν πρυτανεύσαντα εὐγενῆ σκοπὸν. Εἶδμεν τὰ ὀρφανὰ μαθητὰς καὶ ἐργάτας ἀλληλοδιαδόχως, τὰ βλέπομεν ἠδὴ καὶ μουσουργούς· ἡ τέχνη λατρεύεται μετὰ περιπαθείας μαρτυρούσης ὅτι τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ εἶνε δημοκρατικόν, φωλεύει δ' ἀδιακρίτως εἰς τὰ στήθη τῶν πληθῶν καὶ τῶν πατρικῶν, ἐάν ἀπέμειναν πλέον τοιοῦτοι. . . . Παρατρέγομεν τὴν χυδαίαν ἀποψιν τοῦ μέτρου καθ' ἣν δύναται τις, ἐπιστάμενος τὴν χρῆσιν μουσικοῦ ὄργανου, νὰ κερδίτῃ τὸν ἄρτον τὸν ἔχει τι τὸ ἄκρως παράτονον καὶ εὐτελες νὰ λατρεύηται τὸ ὠραῖον οὐχὶ ἐκ θεῖου καὶ ἀκατανικήτου πρὸς αὐτὸ ἔρωτος, ἀλλ' ἐξ ὑπολογισμοῦ. Πόσον προσφύτως ἔπεσε τὸ μουσικὸν σπέρμα, ὅτε ἐνεκλιματίζετο ἐντὸς τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα, ἐαυτῶν ἡ καταπληκτικῆς τῶν μαθητῶν ἐπίδοσις ἡ τιμῶσα ἀναντιρρήτως τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν. Οὐ μόνον ἐκτελοῦσι πιστῶς τὰ διαγράμματα, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνονται καὶ τοῦ ἰδεώδους ὅπερ ἐνέγουσιν οἱ

φθόγγοι ἐκείνοι, οἱ ἀκατανόητως διασειόντες τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Τὰ ἀριστα τεμάχια τῶν κλασσικῶν Ἰταλῶν διδασκάλων πρόκεινται προσιτὰ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μαθητῶν. Βίδομεν μεθ' ὁποίας ἐκφράσεως καὶ τέχνης ἐξετέλεσαν τὸν χορὸν τῶν σταυροφόρων μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μείζονος ἐπι-ἐκτελοῦσι δυσχερῆ solo, χρωματίζουσι πιστῶς καὶ ἐμφαντικῶς τὰς μονωδίας καὶ τοὺς χορούς τῶν ἐκλεκτοτέρων μελοδραμάτων, κατ' εὐχερέστερον δὲ λόγον ἐκτελοῦσιν ἡρωϊκὰ ἐμβατήρια καὶ ἄσματα τοινοσθέντα εἰς ποιήσιν γνησίως Ἑλληνικὴν ἐκ παραδόσεως καὶ ἐξ αἰσθημάτων.

Μεταξὺ τῶν ὄρφανῶν ὑπάρχουσι καὶ τινὰ διακρινόμενα διὰ τὸ ἡδὺ τῆς φωνῆς. Διδάχθέντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, συνοδεύουσι συνεχῶς διὰ τῆς φωνῆς μουσικὰ τεμάχια ἀρμοσθέντα καταλλήλως πρὸς τὰ ὄργανα· τὸ θέαμα τότε εἶνε ἐνδιαφέρον. Ἐλάχιστος ἐκ τῶν μικρῶν αἰδῶν σπεύδει εἰς τὴν τεταγμένην θέσιν· τὸ μουσικὸν διάγραμμα ἐκτυλίσσεται ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ προκατάρχεται ἐρυθμῶς καὶ μετὰ μικρῶν ὄργανα τεχνητὰ καὶ λάρυγγες χύνουσιν ἀπταίστους καὶ παθητικὰς ἀρμονίας. Τὰ ὄνόματα τῆς Πατρίδος, τῆς Θρησκείας, τῆς Ἐλευθερίας, τὸ καθήκον, ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος ἀκούεται διὰ τοῦ ὕψους μουσικῆς καὶ ποιήσεως ἐν ἀρρήκῳ καὶ ἐνθουσιῶδει δεσμῷ συνοδεύσεως. Οἱ μικροὶ Τυρταῖοι ἐνθουσιῶσιν, αἱ φλέβες τῶν ὀγκοῦνται, αἱ χεῖρες κινούνται, οἱ πόδες πλήττουν ἀνυπομόνως τὸ ἔδαφος, τὸ αἷμα χρωματίζει τὰς παρειάς τῶν, αἰσθάνονται τὴν ἔννοιαν τῆς ποιήσεως, κατανοοῦσι τὴν ἔκφρασιν τῆς μουσικῆς. Ὁ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης θάνατος τοῦ ἥρωος, ὁ σπινθὴρ κεχυρμένος ὑπὸ τὴν τέφραν, ὁ ἐγγὺς χρόνος καθ' ὃν στρατιαὶ Ἑλλήνων θὰ χιθῶσιν ἔξω τῶν συνόρων, στόλος ἑλληνικὸς καταναυμαχῶν τοὺς ἐχθρούς, καὶ ποικίλα ἄλλα θέματα ἔθνικὰς ἔχοντα ὑποθέσεις ἐρμηνεύονται ἐν τοῖς ψαλλομένοις ἄσμασιν, ἀλλὰ πλειότερον καὶ ἐκφραστικώτερον ἐρμηνεύονται ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν παιδιῶν. Τὸ θέαμα κινεῖ εἰς λυγμούς τὸν θεατῆν.

Ἄριστος καρπὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ, ἐκτὸς τῆς ὠφελείας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν, εἶνε καὶ ἡ ἀποκάλυψις μουσικοῦ οἴστρου καθυέδοντος λεληθότως ὑπὸ τὰ στέρνα νέου μουσικοῦ ἐν Μονάχῳ διατρέβαντος ἡδῆ. Ὁ Εὐρυσθένης Γκίζας Ἀθηναῖος καὶ ὄρφανός, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ κατάστημα ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ ταύτῃ προνομίᾳ πρωίμως εἶχεν ἀποδείξει ἔκτακτον ἐπίδοσιν, καὶ ἔξοχα μουσικὰ πλεονεκτήματα. Ἐν τῷ Ὁδεῖῳ ὅπου ἐστάλη κατέπληξε τοὺς διδασκάλους τοῦ διὰ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ἰδιοφυΐαν, ἡ εὐρυτέρα καλλιέργεια τῆς ὁποίας ἐκρίθη ὡς ὑποχρέωσις. Ἡ κυβέρνησις εὐηρεστήθη ἡ ἀναλάβῃ

αὐτὴ τὴν ὑποτροφίαν τοῦ νέου Γκίζα, ὅστις πεμφθεὶς εἰς Βιέννην διεκρίθη διὰ τὰς μουσικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, διακρίνεται δὲ καὶ ἤδη ἐν Μονάχῳ τελειοποιούμενος ὁσημέραι καὶ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι. Παρατηρήθη ὅτι ἡ φύσις οὐδέποτε σχεδὸν συνεπάθησε τοὺς ἀριστοκράτας καὶ τὰ πλούτη. Ἐάν ποτε ἀπεδείχθη μεροληπτικὴ διανέμωσα τὰ δῶρα τῆς, ἐμεροληπτήσεν εὐτυχῶς ὑπὲρ τοῦ πτωχοῦ καὶ τοῦ ἀσήμου. Τί θαυμαστὸν ἐάν ἤξιώσε γὰρ θέσῃ εὐγεῖ ἐς πῦρ ἐντὸς στέρνων ἅτινα δὲν ἐκάλυψεν ἐν τῷ λίκνῳ ἡ πορφύρα καὶ ἡ μέταξα;

Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας ἀφιέρην καθ' ὃν χρόνον κατελίμπατον ἐργάτας καὶ ἐργαστήρια ἀνερχόμενος τὴν κλίμακα ὅπως ἐπισκεφθῶ τοὺς κοιτῶνας τῶν ὄρφανῶν ἐπὶ τοῦ δευτέρου ὀρόφου. Δύο ἢ τρεῖς παῖδες κληθέντες ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῶν καθήρχοντο τὴν κλίμακα ὅτε ἀνηρχόμεθα μετὰ τοῦ κ. διευθυντοῦ. Θεωρήσαντες ἡμᾶς ἐστήσαν εὐλαβέστατα, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου θεοῦς ἢ στενοχωρίας. Τὸ βλέμμα τῶν ἡρμηνευστῶν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην, ἀπόλυτον ὑποταγὴν καὶ πειθαρχίαν. Βίλικρινῶς ὁμολογῶ ὅτι ἀμφιβάλλω ἐάν δεκαετῆς παῖς ἐργάτου βιοῦντος ἐν τῇ καινῶνιᾳ ἤθελεν ἀναπτύξει ἐνώπιον αἰφνιδίας συναντήσεως πρὸς τὸν πατέρα του, τὴν σεμνότητα ἐκείνην μετὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλικῆς ἐμπιστοσύνης ἣν διεκρίνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῶν μικρῶν, ἀτενίζόντων τὸν διευθυντὴν τῶν. Οὐδέποτε ἐγένετο χρῆσις μέτρων ἐχθιστικῶν, ἀμφίβολον δ' εἶνε ἐάν καὶ ἐπιπλήξεις βαρεῖαι ἀπηυθύνθησαν ποτὲ κατὰ τινος τῶν ὄρφανῶν. Ἡ ἀδιάλειπτος πράξις τῆς διευθύνσεως, μετὰ τῆς ἀγρύπνου ἐπιτηρήσεως ἐπενήργησε σωτηριωδέστερον τῶν κτηνωδῶν περιστατικῶν μέσων, ἅτινα πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν ἤκμαζον ἀτυχῶς πρὸς αἴσχος τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀνατροφῆς. Σημειῶ ἰδιαιτέρως τὸ φαινόμενον τοῦτο, τολμῶ δὲ γὰρ τὸ συστήσω εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ τὴν παιδαγωγίαν ἀσχολουμένων. Δὲν θέλω γὰρ ρυπάνω τὰς σελίδας ταύτας διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀπαισίου «φάλαγγα», τοῦ ἐξευτελισαντος τὴν μαθητεύσαναν νεότητα τῆς πρὸ ἡμῶν γενεᾶς· ἠκούσαμεν πάντες μνημονουμένου τοῦ ὀνόματος τοῦ βασανιστηρίου τοῦτου ὡς μέσου ἐπανορθώσεως. Ὁραῖα ἐπανορθώσις! γὰρ ἐξελεγκὼν ὁ διδάσκαλος τὴν ἀπαλὴν τοῦ παιδὸς καρδίαν, γὰρ ἐμπνέη τὴν φρίκην καὶ τὸ μῖσος εἰς τὸ τρυφερὸν αὐτὸ πλάσμα, καὶ γὰρ ὑποκαθίσταται εἰς βασανιστὴν τῆς ἱεράς ἐξετάσεως, ἐν ὀνόματι πάντοτε τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς παιδείας ἧς λέγεται ὁ ἱεροφάντης!

Τῶν ὄρφανῶν οἱ κοιτῶνες εἶνε εὐρύταται αἰθουσαι. εὐάεροι, φωτεινόταται, καθαρόταται καὶ ἀπλότῃτος ὄλω; πρωτογενοῦς περὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν καὶ συσκευήν. Αἱ κλίνας, σιδη-

ροὺς ἔχουσαι τοὺς πόδας, σανίδας δὲ κατὰ τὸ μήκος, ἐκτυλίσσονται κανονικῶς τεταγμένοι ὡς στοίχοι στρατιωτῶν. Κλινοστρωμῶν οὐδεμία ἐπιτρέπεται· χορσις· ἀντὶ τούτων οἱ ἐργάται ἔχουσιν ὡς ὑπόστρωμα διπλᾶ παχέα καὶ χροῶδη μάλλινα ὑφάσματα βαλυσουργη ἕκ τῶν καλουμένων παρ' ἡμῖν «βελέντζαι». Ἡ ἀναδοδομένη ἐκ τοῦ χόρτου ἀποφορὰ ἐβίβασε πρό τινος χρόνου τὴν διεύθυνσιν ν' ἀπορρίψῃ τὰς πλήρεις τοιούτου ἐν χρήσει κλινοστρωμῶν τῶν παίδων, δι' ὃ οὐδαμῶς μετενόησεν· ἄλλως ἀφοῦ ὁ στρατιώτης δὲν κατακλίνεται ἐπὶ στρώματος, δύναται ὁ ἐργάτης νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Ὡς νυκτερινὰ καλύμματα μεταχειρίζονται τὰ ἐν τῷ στρατῷ συνήθη γαλλικὰ ὑφάσματα «κουβέρταις», εὐμενῶς λίαν παρασχεθέντα τελευταίως ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Οἱ παῖδες ἀλυπηρετοῦνται· καθαρῶς τοὺς θλάμους, πλύνουσιν αὐτοὺς, ετοιμάζουσι τὰς κλίνας τῶν ἑκάστου θλάμου δύναται ἐπαρκῶς νὰ περιλάβῃ 60 καὶ 70 κλίνας, ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε καθαροτάτη, φαινόμενον δ' ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὅτε πρό τριετίας ὁ τύφος κατελυμάνθη τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὄρφανοτροφεῖον Χατζῆ Κώστα οὐδὲν ἐκθέδουσε.

Κεχωρισμένον ἐντελῶς τῆ ὑπηρεσίας τοῦ καταστήματος εἶνε τὸ νοσοκομεῖον, ἐπὶ τῆς τρίτης ὁροφῆς κείμενον. Ὁ ὀφθαλμὸς πλανᾶται ἐκεῖθεν εἰς ἀξιωματικὸν τόπον κλεισθέντας ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τέχνης, ἐπὶ τὴν ἀθάνατον Ἀκρόπολιν, τὴν Πνύκα, τὸν λόφον τῶν Μουσῶν, τὸ Θησεῖον. Ὅτε ὁ φιλόσοφος αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας Δὸν Πέτρος εὐηρεσθήθη νὰ τιμῆσθαι διὰ τῆς ἐπισκέψεώς Του τὸ ὄρφανοτροφεῖον, κενὸν πάντῃ ἀσθενῶν, ἔνθους πρό τῆς ἐκτυλισσομένης ἀπὸ τοῦ νοσοκομείου ἀπόψεως ἀνερώνησεν ἐν εὐγενεῖ ἐμπνεύσει. «Πῶς δύναται νὰ ἦνέ τις ἀσθενὴς ἐνταῦθα; πῶς δύναται νὰ μὴ ἰαθῆ τις ἐντελῶς βλέπων τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν Πνύκα!» Ἐντὸς τοῦ νοσοκομείου ὑπῆρχον δύο ἀσθενῆ παιδία, πάσχοντα ἐξ ἐλαφρᾶς ἀδιαθεσίας· ἐνταῦθα εὐρηγται στρωμνὰ ἀναπαυτικώτεραι. Βιδήμων νοσοκόμος ἐπιτηρεῖ τοὺς πάσχοντα, ἡ ἰατρικὴ ἐπικουρία εἶνε ἄμεσος καὶ πεφωτισμένη, ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἰατρικῶν παραγγελμάτων γίνεται ἀκριβέστατα, ἡ καθαριότης τῆς αἰθούσης, ἡ τῶν κλινῶν, τῶν σινδονῶν, καὶ τῶν σκεπασμάτων εἶνε ἀνεπίληπτος. Παρὰ τὸ ἰατρεῖον τοῦ σώματος ἴσως ἦτο εὐκταῖον νὰ ἰδρῦετο καὶ ἰατρεῖον τῆς ψυχῆς, Ἐκκλησία. Ἡ ἀδελφὴ ἐγκρίτου λογίου ἀποθανόντος ἄρτι προσήνεγκεν ἐπὶ τούτῳ εἰς μνήμην τοῦ ἐκλείψαντος ἀδελφοῦ αὐτῆς 17,524 δραχμᾶς. Τὸ συμβούλιον ἀπεδέχθη εὐγνωμόνως τὴν δωρεάν, σκεφθὲν ὅμως ὅτι τὸ ποσὸν ἦτο προτιμότερον νὰ διατεθῆ εἰς ἔργον ἐργοστασίων, ἀπεφάσισε, συναινέσασθαι τῆς δωρητρίας, νὰ διαθέσῃ ἀντὶ οἰκοδομῆς Ἐκκλησίας εἰς οἰκοδομηθῆ

ἐργοστασίων τὰ χρήματα, ἀφοῦ ἡ ἡλικία τῶν κλινῶν ἐπιτρέπει τὴν ἀκοπον ἀνὰ πᾶσαν ὥραν μετὰβατίν εἰς τὴν ἐγγυτέρην Ἐκκλησίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων.

Νὰ μνημονεύσωμεν τὰς ἀρχικὰς καὶ τὰς ἐξακολουθούσας ἀδιαλείπτως δωρεὰς εἰς τὸ κατάστημα ὑπὸ γενναίων καὶ εὐγενῶν ψυχῶν εἶνε ἴσως μάταιον. Αἱ ἐπέτειοι ἄλλως ἐκθέσεις περιλαμβάνουσι τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν. Ἡ κτηματικὴ καὶ χρηματικὴ τοῦ καταστήματος περιουσία ὑπερβαίνει ἤδη τὰ 2,000,000 δραχμᾶς. Τῆς πρώτης βάσις εἶνε αὐτὸ τὸ εὐρύτατον τοῦ ὄρφανοτροφείου κατάστημα, μετὰ τοῦ ἀπεράντου καὶ πολυτίμου γηπέδου του, τῆς δὲ δευτέρας ἐκτὸς τῶν ἐκάστοτε πρό καὶ νῦν χρηματικῶν δωρεῶν, αἱ 200 μετοχαί, αἱ ἐκ τῆς ἀρχικῆς τοῦ Χατζῆ Κώστα κατὰβόλης προμηθευθεῖσαι τότε ἀντὶ χιλίων δραχμῶν ἐκάστη, τιμώμεναι σήμερον ἐκάστη ἀντὶ 4,170. Φαινόμενον ἀξιοπαρατήρητον εἶνε τὸ σημαντικὸν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ περισσεύμα, ὅπερ ἐτησίως ἀποταμιεύεται, αὐξάνον τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους. Τὸ τῆς τρεχούσης χρήσεως πλεόνασμα ἀνήλθεν εἰς δραχμᾶς 57,630 καὶ $\frac{24}{100}$ καθαράς λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι ὑπάρχουν ἐτι ἐκκρεμαεῖς τινες ἀπαιτήσεις, αἵτινες καθαρῶς μενοῦν θ' ἀναδιβάσωσι τὸ πλεόνασμα τοῦτο εἰς 65,000· εἰς ταῦτα δεόν νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ τροφείων καὶ διδασκτρῶν τῶν ἐν τῷ καταστήματι ἐκπαιδευομένων ὑποτρόφων περὶ ὧν ἐλέχθη ἀνωτέρω, καὶ τὸ ποσὸν τῶν ὁποίων ἀνήλθεν εἰς δραχμᾶς 13,318 καὶ $\frac{61}{100}$. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ εὐγλωττότεροι μάρτυρες τῆς χρηματικῆς τοῦ καταστήματος ἀνθηρότητας.

Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν εὐρισκομένων σήμερον ἐντὸς τοῦ καταστήματος ὄρφανῶν ἀνέρχεται εἰς 205. Τὴν ἄ. Ἰανουαρίου ε. ε. ὑπῆρχον 198, ἀπεφοίτησαν 41, ἀλλὰ κατετάχθησαν νέοι 48. Ἐκ τῶν ἀποφοιτησάντων 9 ἦσαν ὑπότροφοι, ἐξ ὧν 4 προώρως ἀπεφοίτησαν ὅπως σπουδάσωσιν ἐν τοῖς σχολείοις, 3 ἀπεφοίτησαν δεόντως κτηρητισμένοι, καὶ εἰς ἀπεπέμθη ὡς καθυστερησας τὰ διδάκτρα. Ἐκ τῶν μὴ ὑποτρόφων 2 εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς προσελήφθη ὑπὸ τῆς μητρὸς του, εἰς ἀπεβίωσεν, 27 δὲ ἀπελύθησαν τακτικῶς.

Ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν τοῦ καταστήματος προστασίαν 618 παῖδες, εἰσαχθέντες ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συστάσεώς του, ἐξῆλθον ἄχρι σήμερον εἰς τὴν κοινωνίαν ἐντελῶς κτηρητισμένοι πρὸς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν προωρίσθησαν· τὸ $\frac{1}{3}$ ἐκ τούτων προῆλθεν ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος. Κατὰ τὸν συνηθέστατον κανόνα οἱ ἀποφοιτήσαντες ἐκ τῆς σχολῆς καὶ τῶν ἐργοστασίων τοῦ καταστήματος ἤσκησαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὰς τέχνας ὡς εἶχον διδάχθη, πολλοὶ δὲ τούτων διεύθυνουσιν ἤδη λίαν εὐδοκίμως ἴδια ἐργαστήρια

καὶ ξένοι Ἰπὴρξαν καὶ ἄλλοι ἐπιδοθέντες μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν των καθαρῶς εἰς τὰ γράμματα καὶ ἔνιοι προτιμήσαντες τὴν μουσικὴν ὡς ἐπάγγελμα βιοποριστικόν. Οἱ εἰς ἑτέρας ἀσχολίας ἐπιδοθέντες ἐμετρήθησαν ἐπὶ τῶν δακτύλων.

Ἐνίοτε εὐάρεστος ἔκπληξις ἀναμένει τοὺς ἐν τῷ καταστήματι. Οἱ ἀποφοιτήσαντες ἐπισκέπτονται τὸ ὄρφανοτροφεῖον μετ' οὗ συνεδέθησαν διὰ τῶν προφιλεστάτων καὶ ἱερωτάτων τῆς ψυχῆς ἀναμνήσεων περιεργάζονται τὴν σχολὴν, θεωροῦσι τὰ ἐργαστήσια ἐν οἷς ἐμαθήτευσαν, τοὺς φίλους οὐς ἀφήκαν, αἱ διαχύσεις ἔχουσι τὸ παθητικόν. Ἄλλ' ἢ συγκλίησις αἴρεται εἰς τὸ κατακόρυφον ὅτε οἱ ὄρφανοὶ ἐξερχόμενοι τοῦ καταστήματος καὶ ἀποκαθιστάμενοι εὐδοκίμως ἐν τῇ κοινωνίᾳ τελοῦσιν εὐσεβῶς καὶ εὐγνωμόνως μνημόσυνα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἐκείνου πρὸς ὃν ὀφείλουσι τὸ πᾶν. Τὸ ὄνομα τοῦ Χατζῆ Κώστα ψιθυρίζεται τότε μετὰ δικαίων ἐγκωμίων, καὶ ἐὰν ἡ ἀνάμνησις τῶν γένων παρακολουθῆ τὴν ψυχὴν, βεβαίως ἡ ψυχὴ τοῦ Χατζῆ Κώστα θ' ἀγάλληται ὁρῶσα οἶους λαμπροὺς καρποὺς ἀπέδωκεν ἡ ὕμνητὴ γενναιοφροσύνη του.

Περατοῦντες τὴν βραχεῖαν ἐπιθεώρησιν ἐνός τῶν μᾶλλον σκοπίμων εὐεργετικῶν καταστημάτων τῶν Ἀθηῶν, παρατηροῦμεν ὅτι σπανίως ἐπιτυχία ἔσπεψε τελειότερον τὸν σκοπὸν ἰδρύσεως καταστήματος φιλανθρωπικοῦ ὅσον ἡ τοῦ ὄρφανοτροφείου Γεωργίου καὶ Αἰκατερίνης Χατζῆ Κώστα. Εἰς τοὺς ἀποτελέσαντας ἀνέκλιθεν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ τοὺς ἀπαρτίζοντας αὐτὸ ἦδη, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὴν συνετήν καὶ πατρικὴν τοῦ κ. Γραφειάδου διεύθυνσιν ὀφείλονται τὰ εὐτυχῆ ἐξαγόμενα, εὐτυχέστερον χωροῦντα ὁσημέραι. Ἐγκριτοὶ ξένοι, ἀσφαλῆ καὶ πεφωτισμένην δυνάμειν νὰ ἐκφέρωσι κρίσιν, ἀπερῆναντο τὸ κατάστημα τέλειον εἰς τὸ εἶδός του, καὶ ἐν πολλοῖς ὑπέρτερον τῶν ὁμοταγῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἄλλαχού. Τοιαύτη βεβαίωσις, προῖον εἰλικρινοῦς καὶ ψυχρᾶς ἐκτιμήσεως, κολακεύουσα εὐλόγως τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν καθ' ὅλου διοίκησιν, κολακεύει οὐχ ἤττον καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν. Ὀλίγων χρόνων ζωὴν κανονικὴν ἀριθμοῦμεν οἱ Ἕλληνες, ἐὰν ὅμως ἐκ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑποσκαζόντων βημάτων κριθῶμεν μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν θὰ ἐπισύρωμεν καθ' ἡμῶν κραυγὴν καταδίκης τῶν πρεσβυτέρων ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ τοῖς ἔργοις ἐφ' οἷς διακρίνεται. Νεαροὶ σταδιοδρόμοι, οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐὰν ὑστερῶμεν ἔτι ἐν πολλοῖς λαῶν βιωσάντων ὑπὸ εὐτακτον καὶ πεφωτισμένον καθεστῶς. Ὅτι ὅμως ἔχομεν δυνάμεθα μετὰ βασιμίου πεποιθήσεως νὰ τὸ ἐπιδείξωμεν ὡς εὐδαίμων ἀπαρχὴν ἀγαθῆς προθέσεως, ἱκανὰ διαπραξάσης καὶ μετῴνα ὑπισχυομένης.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ

Α'. — ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ

Οἶνοπνευματώδη ποτὰ. — Οἶνόπνευμα. — Οἶνος. — Ἡ πρώτη ἀνακάλυψις αὐτοῦ. — Ὁ νέος Βάκχος μανθάνει ἐκ τοῦ παιδαγωγοῦ αὐτοῦ Σειληνοῦ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ οἴνου. — Ὁ Βάκχος καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὰς Ἰνδίας πολυθρύλητος αὐτοῦ ἐκστρατεία πρὸς διάδοσιν τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς παραγωγῆς τοῦ οἴνου. — Ὁ Νῶε ὁ πρῶτος μετὰ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν τῆς Ἑβραϊκῆς ἱστορίας καλλιέργησας τὴν ἀμπέλον καὶ μεθυσθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀποῦ αὐτῆς. — Διόφρα τῶν ἀρχαίων εἶδη οἴνων καὶ περιεργὸς κατασκευὴ τινῶν τούτων. — Οἱ ἐν τῇ ἀρχαιότητι φημισθέντες οἶνοι. — Ἡ χρῆσις καὶ ἡ κατάχρησις τῶν οἴνων ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἡ ἐν τοῖς συμποσίοις χρῆσις κερατινῶν ἢ ξυλίνων ἢ ἀργυρῶν φρεάτων. — Ἀριστοτελεῖματα τοῦ γονίμου καὶ ζωηροῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐξελεθῆναι ἐκ τῶν συμποσίων τούτων. — Πολυποσίας τῶν ἀρχαίων τὸ ἀνάγνωσμα. — Διάσμοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος ἀναφερόμενοι ὡς φιλοπόται καὶ πολυπόται καὶ διάφορα ἀνέκδοτα αὐτῶν. — Πολυποσία γυναικῶν καὶ νόμοι τιμωροῦντες τὰς φιλοίνους γυναῖκας.

Τὰ οἶνοπνευματώδη ποτὰ ἀποτελοῦσιν ἐν ἑκ τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων τῆς Ἑγίεινης, ὅπερ ἴσως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶδε νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν γνώσιν παντός ἀνθρώπου ὡς ἐκ τῆς εὐρείας καὶ μεγάλης χρήσεως τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἶνοπνευμάτων καὶ σπουδαιοτάτης τούτων ἐπιρροῆς ἐπὶ τε τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς δημοσίου υἱείας.

Ἡ βάσις πάντων τῶν μεθυστικῶν πνευματωδῶν ποτῶν εἶνε τὸ οἶνόπνευμα, οὐσία ὑπὸ τῆς χημίας ἐξαχθεῖσα κατὰ πρῶτον ἐκ τοῦ οἴνου, τοῦ βασιλέως τούτου τῶν οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν, ὡς καὶ τὸ ὄνομα οἶνόπνευμα δεικνύει τοῦτο.

Ἐκ τῶν οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν τὸ πρῶτον, ὅπερ ἐγένετο γνωστὸν καὶ ἐτέθη εἰς χρῆσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, εἶνε ὁ οἶνος.

Ἡ πρώτη δ' ἀρχὴ τοῦ οἴνου συνδέεται μετὰ τὴν πρῶτην ὑπὸ τῶν πρῶτων ἀνθρώπων γνώσιν τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς. Ἡ πρώτη λοιπὸν παραγωγή τοῦ οἴνου εἶνε ἀρχαιοτάτη καὶ σκοτεινὴ ἀπολλυμένη ἐν μέσῳ τῶν μυθολογικῶν χρόνων. Δὲν ἀνεκαλύφθη δὲ ὡς κοινῶς πιστεύεται ὑπὸ τοῦ μυθολογικοῦ θεοῦ τοῦ οἴνου Βάκχου, καθ' ὅσον ἡ αὐτὴ μυθολογία ἀναφέρει, ὅτι τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ οἴνου ἐδίδαξε τῷ Βάκχῳ ἔτι παιδίῳ ὄντι ὁ διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς αὐτοῦ Σειληνός.

Εἰς τὸν Βάκχον λοιπὸν δὲν ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μελιθεῖος τούτου μεθυστικοῦ ποτοῦ· ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτὸν ὀφείλεται, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν, ἡ ταχεῖα διάδοσις ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν τῆς διδασκαλίας τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ἐκ τῶν βότρυων αὐτῶν ἐξαγωγῆς τοῦ οἴνου, ἣν κατάρθωσε διὰ τῆς πολυθρύλητου καὶ θριαμβευτικῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὰς Ἰνδίας ἐκστρατείας αὐτοῦ, καθήμενος ἐπὶ ὄνου